

Redactiunea

se affa in

Strat'a lui Leopoldu Nr. 44.

Articolle nefrancate nu se primescu
 cãtu numai de la correspondintii red-
 actari ai „Federatiunii.“ Scrisori
 anonime nu se publica. Articlii tra-
 si si nepublicati se voru arde si nu-
 mai la cerere espre sa se returna.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Appare Joi-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune . . . . . 3 fl. v. a.

Pre siesse lune . . . . . 5 „ „

Pre annulu intregu . . . . . 10 „ „

Pentru Roman'a:

Pre an. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.

Pre 6 lune 16 „ = 16 „ „

Pre 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru Insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. tacs'a timbrale

pentru fiecare publicatiune sepa-

rata. In locul deschisu 20 cr. de linia.

Unu esemplariu costa 10 cr.

Buda-Pest'a, 13/25. Iuliu, 1874.

Discussiunea speciala a supr'a noi
 electorale curge si nu potemu pre-
 candu se va termina, pentru ca
 § loru trece preste una suta si
 ne aflãmu inca la §. 12. Ce e
 totu, a fara de acestu-a, numai §§-i
 99. sunt meniti a scormoni lupta
 intensiva, in care se voru mesurã
 vitele camerei, dar cu tote acestea
 va trece vre unu §. fãra ca sè nu
 faca de si numai cãte unu emenda-
 tu, flã si stilare, prin urmare sprè
 potè termina, totu se cere timpu
 lungu decãtu septeman'a ce mai
 inapoi d'in acesta luna; era daca
 discussiunea va trece si in lun'a lui
 iustu, continuandu-se pana cam cã-
 mediuloculu ei, atunci cu anevoiã
 a convocã era camer'a la inceputulu
 Octovre, pentru-cã ministrului de
 fincã nu-i va ajunge timpulu spre
 gerea bugetului, care era intardindu
 se va potè votã la timpu. Se latisse
 a faim'a, cã novell'a se va amenã pre
 tiunea de tomna, dar atunci si mai
 unu timpu remane pentru desbaterea
 votarea bugetului. Spre a se respici tota
 pol'a, ministrulu de interne declarã
 un'a d'in sedintiele trec. cã guver-
 nu este resolutu a tienè camer'a intru-
 a pana la votarea legii elect. Astfelu
 discussiunea pres. va durã cellu pucinu
 va cãtra 10—15 Aug. decum-va de-
 tati d'in oppos. nu voru renuciã la
 tiunea d'a face imposibile votarea
 stei legi, si precum se vede, cellu pu-
 centulu stangei nu are acest'a in-
 tiune. La tota intemplan'a inse, de si
 a se va votã in camer'a deputatiloru,
 nu se va potè votã acum si in ca-
 a boieriloru, ci va remanè pana la
 na. Acest'a impregiurare ne face, ca
 menãmu recensiuinea a supr'a legii
 t. promissa in nr' tr. pentru cuven-
 a, cã unii §§-i, pote chiaru d'in cei
 momentosi, se potu schimbã in ca-
 a boieriloru, si cetitorii nostri voru
 ellege importantia lucrului, precum
 motivele nostre de a nu analisã legea,
 a candu ea nu va fi sanctionata.

Lupt'a initiata de deputatii rom.
 r'a §-lui 5. a fostu numai prelu-
 tu luptei multu mai intensive si
 tu mai inversiunata, ce se incinse a
 r'a §-lui 12. Doue puncte alle acestui
 n fostu combatute cu tota poterea
 entului de intreg'a oppositiune; a-
 ne punctulu, care prevede eschiderea
 dreptulu elect. a celloru ce voru fi
 atati pentru delicta de pressa si a
 ortu ce se voru fi aflandu in arrestu
 ventiu pentru cutare accusa, cã-ci
 se deschide port'a la totu felulu de
 suri eventuale d'in partea potestatii.
 emene fu combatutu cu multa vigore
 punctulu care eschide d'in list'a elec-
 ale pre cei ce nu voru fi platitu con-
 tiunea pre annulu in care se face
 scrierea alegatoriloru. Aici inca abu-
 le potu fi nenumerate, mai alessu
 a vomu luã in consideratiune nere-
 at'a purcedere a functionariloru de
 tributiune, cari dupa usulu loru nu
 emna cãtu detoresce cine-va d'in dare,
 numai cãtu au platitu si aceste summe
 nise trecu pururea in socotel'a restan-
 toru, prin urmare multime de contri-
 enti voru fi despoiati de dreptulu elec-
 ale, numai pentru cã nu voru potè
 red' a fi platitu darea pre ann. re-
 tivu. Se spera inse, cã ministeriulu
 fincã va da ordine organeloru

salle, d'a purcede mai correctu in asta
 privintia si dispuzetiunea, dealtmintrea
 inca destullu de injusta, — a legii nu se
 va esplotã in defavorea alegatoriloru.

Cu ocasiunea trecerei pre aici a
 principelui Romaniei, d'ãrietele magiare
 si nemtiesci respandisse faim'a cã prin-
 cipele Carolu ar fi dechiaratu ministru-
 lui presiedinte Bittó — care d'impreu-
 na cu altu collegu allu sèu merse a sa-
 lutã pre Domnitoriulu Romaniei, —
 cumca cladirea liniei ferrate Predealu-
 Ploiesci va inaintã cu repeditiune spre
 a se termina inca mai nainte de cei pa-
 tru anni stipulati, cã-ci, ar fi adausu
 principele Carlu „eu insu-mi inca sum
 interessatu in cestiuine, avendu proprie-
 tate pre acea linia, la Sinai'a“. Acum
 d'ãriulu „Ung. Lloyd“ vine si desminte
 acest'a faima si bine face, pentru cã
 Domnitoriulu Romaniei nu potè sè ju-
 stifice prin assemene argumentu necesi-
 tate inaintarei lucruriloru pre acea li-
 nia, dar' noi, cari nu poturam crede
 acea faima, am' dor' ca nu „Ung. Ll.“
 de si organu officiosu, ci insu-si d'ã-
 riulu oficiale allu guvernului ung. sè
 vina a desminti acea faima, care nu
 pote finimerita a alinã spiritele destullu
 de irritate in Romani'a pentru conces-
 siunea acelei junctiunii, iritatiune, care
 potè sè fla neintemeiata, dar' care in
 fine essiste si se nutresce inca si prin
 distinctiunile, ce Imperatulu-rege allu
 Ostrunguriei au afflatu cu calle a le
 face duoru ministri ai Romaniei si agin-
 telui ei d'in Vienn'a, negressitu pentru
 bunele servitii facute Ostrunguriei cu
 junctiunea de la strimtoriile Timisiului,
 ceea ce insu-si ministrulu de commerciu
 allu Ungariei, d. conte Zichy, a marcu-
 risitu francu in sedintiã camerei boie-
 rescu, candu se pertractã acolo legea
 junctiuniloru dejã votata de cam. depu-
 tatiloru, dicandu, cã junctiunea de la
 Timisiu este cu multu mai avanta-
 giosa pentru Ungari'a, decãtu pentru
 Romani'a.

Vienn'a, 23/7 n. 1874.

(Franci'a. Carlistii. La atentatulu lui Bis-
 mark. Serbatorea lui Petrar'e.)

Proiectulu lui Perier erã se vina de-
 multu pre tapetu in adunarea natiunala,
 dar' soldatulu loialu se vede, cã nu prea
 mirosa buccurosu a republica. Luni-a
 trecuta erã destinata pentru resolvirea
 acellui proiectu, dar' ecca vine pre ta-
 petu unu incidentu altu-cumu accep-
 tatu. Dupa ce Magne fu incarcatu cu
 voturi de neincredere, in fine demis-
 iunã, si cu ellu numai decãtu si Four-
 tou; se decise dar' cã proiectulu lui Pé-
 rier se vina in 23 adeca asta-di la ordi-
 nea d'illei. Ministeriulu se completã prin
 dlu Chabaud-Latour la interne si Ma-
 thieu Bodet la fincã; cellu de anta-
 niu appartiene centrulu dereptu si e
 consiliariu intimu allu Orleanistiloru,
 cestu alaltu e d'in centrulu stangu dar'
 pucinu republicanu; potemu dice dar',
 cã ducele de Aumale profitã multu, re-
 publicanii forte pucinu, era Bonapar-
 tistii pierdura totulu, cã-ce Chabaud-
 Latour e anti-bonapartistu cu sufletu
 cu trupu, si Rouher pote sè o patiesca.
 Tota lumea accepta asta-di se vedea
 odata limpeditu orizontele politicu allu
 Franciei. Mac-Mahon si cu ellu intregu
 ministeriulu sunt contr'a lui Périer. Ca-
 diendu inse proiectulu cestui-a, repu-
 blicanii indata voru si propune dissol-
 verea adunarei natiunali, pentru care au

si adunatu o multfme de suscrieri. Ce
 se va alege, vomu vedè.

Scirile d'in Ispani'a ni-spunu pier-
 deri mari pentru republicani si crudimi
 selbatece d'in partea Carlistiloru. Dupa
 pierderea de la Estella — unde cadiu
 bravulu Concha — Carlistii mai repor-
 tara invingeri la Abazuza si Cuenza.
 Fanaticu pretendentu Don Carlos nu
 inceta cu proclamatiunile salle. Asiã
 emise in 5 Iuliu un'a contra voluntarii
 invingutori de la Abazuza, unde li mul-
 tumesce, i-incuragieza si promitte a
 invinge totalu pre rebelii de republicani
 si sè fericesca apoi Ispani'a; in 16 l. c.
 emise apoi alt'a, unde e totu atãtu de
 inflatu si dice intre altele: „deca va
 durã si mai departe rebelliunea, eu o
 voliu innadusi prin bubuitulu tunuri-
 loru si acei-a, ce nu voru sè se impace
 asta-di, mane voru fi constrinsi sè se
 supunia triumfului.“ Pre unde ajungu
 ordele selbatece a le lui Don Carlos re-
 mane numai unu desiertu, pare cã sun-
 temu in tempii fatali ai invasiuniloru
 selbatece. Avera republicauniloru se ra-
 pesce, femeile se maltrateza si pruncii
 li-se ucidu de luptatorii pentru preten-
 dentulu aliatu cu ultramontanii. Quo
 usque tandem! — Ore sè nu se afle una
 voce in lume, carea sè protesteze contr'a
 acestoru selbateci?!

Cu privire la atentatulu asupra lui
 Bismark avemu sè inregistrãmu, cã preu-
 tulu Hauthaler, carele fu arrestatu cã
 complice, acumu e liberu, constatandu-
 se, cã nu e amestecat de locu in fap-
 tulu atentatulu, era ucigasiulu e totu
 in arrestu, nepotendu nimene scote altu
 ce-va de la d'insulu, de cãtu cã legile
 confessionalii impusse besericeii catolice
 in Germani'a l'au indemnatu la acest'a.

In 18. Iuliu n. se serbã in Itali'a
 aniversari'a cinci-seculare a mortii lui
 Petrar'e. Festivitatea rousi preste tota
 acceptarea. Mai tote staturile civiliisate
 tramissera reprezentantii loru la mor-
 mentulu marelui poetu, carele cu 500
 anni inainte profeti venitoriulu cellu
 maritiu allu terrei salle. Mai interes-
 anta ni-se pare serbarea de la Vau-
 cluse, unde dlu Nigra solulu Italiei in
 Paris, tienu cuventulu festivu. Orato-
 rele arretã in scurtu meritele lui Pe-
 trar'e si apoi se intorce cãtra Franci'a
 si esprime simtientele celle mai fra-
 gede si sincere pentru participarea la
 acesta serbare. Italianii si Francesii
 sunt doi populi de aproape ruditi, cari
 ambii sunt meniti sè tienia susu flamur'a
 artei si a sciintiei; dee ceriulu ca intre
 noi sè nu mai essista de acumu, decãtu
 numai relatiuni amicabile si sincere, ca
 intre frati adeverati, cari au un'a si
 aceea-si missiune. (d.)

Camer'a deputatiloru Ungariei.

Sedinti'a de la 6. Iuliu 1874.

Prosied. Béla Perczel. Notari: Wächter
 Mihályi, Beöthy si Huszár, Din partea gu-
 vernuloru; Bittó, Ghyczy, Szapáry, Pauler
 si Szende.

Dupa autenticarea protocollulu sied.
 trecute, presiedintele insinua petitiunea ce-
 tãtãniloru d'in Neoplant'a (Ujvidék), pen-
 tru nullificarea ordinatiunei ministrului de
 interne referitoria la restringerea usului
 limbai. Vargits presenta petitiunea urbei
 Timisior'a in caus'a callei ferrate d'intre
 Timisior'a si Orsiov'a.

I. Huszár cere ca proiectele de lege
 relativu la cladirea cãlliloru ferr. Chichinda-

Semlinu sè se puna la ordinea d'illei pre
 Sambet'a venitoria. Camer'a, in urm'a esce-
 ptiunii ministrului Szapáry decide cã pro-
 ietele acelle, nu se voru luã la desbatere.

F. Éber. Vorbesce in caus'a ventilla-
 tiunei camerei, roga a fi indrumatu cestu-
 rulu. ca sub decursulu ferieloru, sè faca
 pasii necessari pentru realisarea ventilla-
 tiunii. Camer'a primesce si insarcina intoc-
 mai pre cestorulu.

La ordinea d'illei este, continuarea des-
 baterei asupra legii electorale.

Il Kiss. Precum facia de affacerile
 commune, asiã facia si de altele crede cã
 este ertatu a-si da parerea sa individuala.
 Ellu dice cã legea electorala, pre langa tote
 assertiunile ministrului de interne si a refe-
 rintelului, este in sine, numai o restringere a
 dreptului, dar si mai mare inconvenientu si
 absurditate este ca legea electorale sè fia
 totodata lege pentru in-casaarea contributi-
 nei pentru-cã dupa parerea lui ar fi dreptu
 si justu, ca toti acei-a, cari dau contribu-
 tiune de sauge sè fia si partasi dreptului
 d'a incurge in legislatiune. Atunci apoi nu
 va domni urr'a intre caste, era precum e
 asta-di virilistii, si plutocratii nu voru salvã
 patri'a. Dupa cum stãmu acum, sunt doue
 clase infiintiate, adeca class'a virilistiloru si
 class'a proletariloru. Mai de parte, cre-
 deamu, dice oratorele cã uniunea este intru
 adeveru essecutata, dar' vediu cã nu este
 asiã, cã-ci pentru Transilvani'a sè iea alta
 basa de cenau, cu totulu osebita de cea pen-
 tru Ungari'a. Reclama si contra §-lui 76.
 prin care numai votarea publica se admite,
 cu tote cã numai votarea secreta pote asse-
 curã tierr'a in contra corruptiuniloru de
 fotu felulu. Combate dispuzetiunile §§-loru
 97—99. prin care se intruduce starea de
 assediu. — Sustiene propunerea dlui Mo-
 ciari.

Nic. Maximovicu. Nu primesce
 proieptulu. Ce se tiene de pretensiunile na-
 tionaliloru, acesti-a nu pretindu drepturi
 in contra ideei statului, de altumentrele
 insu-si ministrulu de interne se servesse
 de espressioni contrarie ideei statului, im-
 partindu pre cetãtienti patriei in un'a na-
 tiune politica si in nationalitati osebite.

A. Lázár, primesce in totu cuprinsulu
 proieptulu lui Mocsáry, ce se attinge de ten-
 dinteile nationalitatiloru dechiarã, cã nn se
 cavine a pune in contradictiune statulu cu
 nationalitatile cã-ci prin acest'a se periclita
 numai unitatea statului.

G. Remete, de si recunosc cã art.
 V. 1848. respunde deplinu scopului, primesce
 totu-si proiectulu de lege ca basa a diseus
 siunii specialu.

E. Szeniczey. Numai la proiectele
 de resolutiune voiu reflectã. Votulu univers.
 nu lu potu admite pentru-cã tierr'a nu se
 affa pre acellu gradu de cultura intell. si
 mater. care ar respunde la acestu dreptu.
 Votarea secreta inca nu se pote admite pen-
 tru cã ruineza moralitatea publica. Modifi-
 catiunea lui Politu este de prisosu, etc.

Cont. Szapáry! Nu admite cercuri
 electorali cu egalu numeru de sufflete, pen-
 tru-cã ar fi inconvenientu a pune pre aceea
 si trèpta pre alegatorii d'in communele ru-
 rale cu cei mai avuti si intelligenti d'in ce-
 tãti si ca sè tramitã totu atãti-a deputati
 ca si acesti-a. Lui Babesiu observa cã nu
 recunosc de intemeiate causele ce le spu-
 sesse pentru a justificã nemultumirea natio-
 nãlitàiloru. Assemene staruesce a combate
 pre Simonyi E. si pre Gull. Cãtu pentru legea
 de impamentenire, ce i s'a cerutu, promitte
 a face in scurtu, dar roga camer'a ca sè nu
 conditiuneze de acest'a, primirea legii elect.

Lud. Mocsáry: dl. ministru de in-
 terne luandu-si libertatea d'a apostrofã cãte

pre unu oratoru pare a ignorá d'iss'a de predilectiune a fericitului Stefani Seceni „Sè nu schimbâmu rolurile.“ Eu credu că noi mai vertosu suntemu chiamati a judecă a supr'a faptelor si purcederei ministrilor (Asiá este! in stang'a). Acest'a este missiunea si dreptulu nostru d'a pune si sub accusa pre ministri si a-i chiamá in antea judecatoriei competente. (Aprobare in stang'a.) Rogu dara pre dl. min. de interne cá sè padiesca strinsu regulele constitutional. — D. Kerkapoli au dissu, cá spre aperarea acestei legi nu se cere a desvoltá mula potere, cá-ci nu este vre una lege noua, ci numai rectificatiunea legii elect. de la 1848. Daca prin acest'a d. dep. au vrutu sè intiellega cá novell'a elect. n'are multa importantia, atunci nu potu aprobá parere d'salle, pentru cá do septemane se luera in sectiuni si conferintie, éra aici in camera de siesse dille curge desbaterea gener. a supr'a acestei legi, semne invederate aceste, cá legea este de mare insemnatate. — D. Kerkapoli au mai dissu relativu la §§. 97—99, — despre cari eu affirmassem, cá sunt meniti in contr'a oppositiunii de statu — cá nu sunt in contr'a acelloru-a, ci sunt „in contr'a nationalitatiloru (Strigari in drept'a „N'au dissu!“) Se pote cá nu l'am intiellessu bine, dar asiá mi s'au parutu, inse cumca dl. ministru de interne asiá i-au interpretatu acoi §§-i, la ce mai multi d'ntre deputatii nationali i si reflectara, acest'a am intiellessu cátu se pote de bine.

J. Szapáry (intrerumpendu-lu: N'am dissu! pofimú vedeti in diariulu camerei.)

Lud. Mocsáry: Eu inca credu cá lucrulu nu stá asiá, ci altmintea si a nume: s'au facutu numai sfara multa aici in camera si afara d'in camera, cá acei §§ ar fi in contr'a nationalitatiloru si a agitatoriloru nat. numai cá sè se popularizeze caus'a, marturisescu, cá acesta procedere este tactica fina pentru a se face, cá sè se primesca legea (aprobare in stang'a) éra eu dechiaru cá de au si avutu guvernulu aca inteniune ca sè face pressione asup'ra nationalitatiloru, au calculatu inse si la unu castigu accidental, adeca de a face totodata sè amutiesca si oppositiunea de statu (aprobare in stang'a) affle dara collegii nostri, deputatii nationalitatiloru, ore care mangaiare, cá acei §§ nu numai in contr'a loru sunt meniti, ci si in contr'a nostra (Scomotu in drept'a). Dl. Col. Tisza au dissu cá suffragiulu univers. nu este indreptatitu intr'unu statu bine organizatu, pentru cá acellu dreptu numai in starea naturale pote sè competiesca fia-sce carui-a. Acesta argumentatiune porta prea de parte, pentru cá daca usulu drepturilor ar compete omului numai in starea naturala, adeca precandu stramosii nostri traiau inca prin paduri, atunci nu s'ar mai respectá neci unu felu de dreptu natural.

Dl. Jul. Schwarz dechiaru si acum cá si alta data cá ellu combate votulu universalu si cá d'insulu conditiunea dreptulu elect. de unu gradu de intelligentia, a nume dsa dá dreptulu elect. tuturoru celloru ce sciu ceti si serie. Prea bine, dupa acesta calificatiune, asta-di inca forte multi s'ar bucurá de dreptulu elect., éra staruindu pentru cultivarea poporului, este sperare, cá acu-si vomu ajunge acolo sè nu mai fia omeni ignoranti, cellu pucinu nu de aceia, cari sè nu scia ceti si serie prin urmare ajungemu chiaru la votulu universale. — D. C. Tisza 'm am accusatu greu pentru cuventulu cá eu am apperatu pre Romanii d'in Transilv. Ce am dissu eu? Ecce ce „impregiurarea cá nu se cuprinde in proiectulu de lege schimbarea starii anormali d'in Transilv., cá si mai de parte se conserva acea stare scandalosa, — acea vetemare de droptu ce appesa mai allessu pre Romanii si care resulta d'in censulu elect. si d'in impartirea cercurilor elect. este caus'a“ cá eu nu potu primí proiectulu de lege. Acest'a este peccatulu cellu mare. Dar' rogu-ve peccatu este a constatá unu faptu necontestabile si prin amintirea lui a staru cá sè incete nedreptatea si vetemarea de dreptu? Eu credu, cá occupu aceea-si positiune in caus'a nationalitatiloru, carea o occupa si D. Tisza. D-sa la 1872, facusse propunerea in contr'a legii elect. presentate atunci de guvern, cá „de orace in acellu proiectu se conserva celle mai es-

sentiale scaderi a) censulu cellu nedreptu in Transilvani'a, multu mai mare ca in Ungaria, b) se conserva si mai departe alegerea deputatoriloru dupa municipie éra nu dupa cercuri c) se conserva acea anomalia nejustificabile dupa care unu orasiellu cu 2500 (Ibasfaláu) trimite doi deputati cá si unu comitatu cu 200,000 locutori (Hunedor'a) etc. Deci in primulu punctu allu proiectulu sèu de resolutiune, prin care dsa respinse legea elect. se cuprindeá inlaturarea nedreptului censu si a disproporzionei impartirii a cercurilor prejuditiose si vetematorie pentru Romanii (Sensatiune in centrulu Stangei). Vetí dice pote, cá acest'a nu s'a dissu pentru Romanii, ci s'au dissu preste totu, dar' acest'a se dovedesce mai apriatu prin discursulu prin care dl. Tisza motivasse atunci propunerea sa. Cumca in acellu discursu Dl. Tisza intiellege pretindene numai pre Romanii, este invederatu, (scomotu mare, contradictiuni in centrulu stangei). Injustu au numitu dara d-sa censulu d'in Transilvani'a, injusta impartirea cercurilor elect. Pentru ce injuste? pentru cá veto ma dreptulu cui-va Cari sunt acci-a? Romanii! (Contradictiuni in centrulu stangei). Faptele, D-loru, nu se potu negá, indesiertu sunt interlocutiunile dloru d'in centrulu stangei pentru cá de si intre cei despoiati de dreptulu elect. sunt si cáti-va Unguri, cei in massa despoiati sunt Romanii; asta nu se pote contestá, pentru cá „a potiori fit denominatio.“ (Scomotu in centrulu stangei.) Dar dl. Tisza sustiene proiectulu actualu de resolutiune relativu la impartirea cercurilor in Transil. si eu nu voiu banui pre dl. T. cá numai pentru aceea lu-sustiene, pentru cá scie, cá nu se va lege nemica de acellu proiectu de resol. inse daca nu-lu banuescu, atunci neci nu potu presuppune, cá atacurile dsalle d'in acestu incidentu indreptate in contra mea si-a partitei nostre, aru fi alta ce-va decátu pruritu d'a ne combate cu totu pretiulu si neafflandu altu pretestu, se acatiá de acestu-a (scomotu in centrulu stangei) incriminandu-me pre mine si pre partia nostra, cá noi spriginimu pre agitatorii nationali. (Scomotu.) — Dupa acestea, de si oratorulu recunosce, cá acesta lege esto de a se preferi cellei de la 1872, pentru cá verificatiunea se íea d'in man'a ministrului de interne si se dá in competenti'a Curiei reg. cá cea ce de altmintea este inca forte problematicu, pentru legea actualu s'au ingrigitu a amoná ad calendas graecas acea dispositiune, — nu o pote primí, ci recumenda proiectulu sèu de resolutiune, adeca de a se retransmitte proiectulu de lege la comiss. centr. cu insarcinarea de a elaborá unu nou proiectu pre bas'a votulu univers. (Aprobare in stang'a). Terminandu-se desbaterea gener. se cetescu tote propunerile si emendamentel, apoi presied. pune la votu proiectulu de lege, si fiindu cá 20 dep. ceru votare nominalu, se cetesce catalogulu. Resultatulu este: Pentru primirea desbaterei speciale 230 voturi contra 149, absentii 14 dep. Prin urmare tote emendamentel au fostu respinse. In fine se primi propunerea dlui T. Schwarz, relativa la legea de impamentenire!

C. Széll presenta reportulu comisiunii financ. si a callei ferr. relativu la modificarea concessiunii date pentru lini'a Soproniu-Ebenfurt.

Presied. dechiaru terminata discussiunea gener. Alta di la ordinea dille se pune desbaterea speciale a novellei, éra ser'a la 5 ore sectiunile se instrunescu. — Siedintia se redicá la 2 ore.

Discursulu

deputatului nationale Alexandru Romanu, rostitu in Siedintia Camerei la 20 Iuliu.

Onorab. Domni Deputat! § 5 din proiectulu de lege pusu in desbatere este fára indoála unulu din celle mai importante alle legii elect. pin urmare nimene nu pote sè-mi facea imputarea daca asup'ra acestui §. mai alessu dupa celle ce s'au vorbitu asupra-i, me vedu sililu a usá in modu mai indelungatu de indulgenti'a On. Adunari.

Cei ce sustienemu emendamentulu d-lui deput. Petru Nemesiu, nu avemu cátu-si

de pucinu scopulu de a largi dreptulu electoralu, ci dorimu numai cá censulu stabilitu prin legea de la 1848 sè fia conservatu si aplicatu cu essacitate.

Luandu de basa pentru acestu censu 15 jugere de pamentu, noi credemu cá suntemu conservatori si nu tindemu cátu-si de pucinu a introduce suffragiulu universalu, nici vremu a dá dreptulu electoralu proletariloru, ci proprietariloru de pamentu. N'am vedutu, D-loru adducandu-se chiaru nici unu argumentu din partea celloru ce au redicatu cuventulu contr'a emendamentulu d-lui Petru Nemesiu, relativu la acestu §. Tote discursurile oratoriloru contieniu in mare parte numai allusiuni indirecte. Singuru d. baronu Gavrilu Kemény pare a fi avutu între armele salle de combatere oro-si cari date; rogu inse pre on. Camera, sè urmarésca cu attentione argumentele si datele ce voiu adduce eu contr'a acelloru date. pentru cá astufeliu On. Adunare sè se convinga, cá datele d-lui deputatu au fostu false, atátu in contienutulu cátu si in aplicarea loru si n'a avutu de scopu, decátu a inducere in errore bun'a credintia a d-loru deputati. Dejá onorab. meu collegu Mocsáry observá si accentuá lips'a de sorginte autentica a acelloru date ce insu-si dl. ministru de interne inca le combatu, si cu multa dreptate, cá-ci pré pucini d'ntre d-nii deputati magiari se occupa cu affacerile Transilvaniei, prin urmare pré pucini dintre d-loru cunoscu situatiunea de-acolo astufeliu, incátu se scia: cari si de la cáte jugere de pamentu plateau censulu de 8 fl. 40 cr. la 1848, si cine platesce astadi? Si chiaru acest'a e costiunea pusa acum in discussiune.

On. d. baronu G. K. a accentuatu cu ponderositate in discursulu seu, cá, daca s'aru admítte 13% cá basa pentru censu cu alte cuvinte daca s'aru introduce in cifra censului si celle 3% a darei suplementario — cá-ci despre darea dessarcinarii pamentului n'a vorbitu nemica — atunci in Transilvani'a pentru obtinerea dreptului electoralu aru fi de ajunsu unu venitu de 61 fl. 64 cr. pre candu dupa sistemulu actualu, se cere unu venitu de 84 fl.

Intrebu inse pre d. deputatu, ce intiellege d-sa prin „sistemulu actualu“? Acea ce elaborasse aristocraticulu guberniu d'in Transilvania? Dar' atunci cum pote dsa aplicá acest'a d'in legea de la 1848, care apriatu prevede, cá numai darea de capu se scote d'in censu. Prin urmare cu acest'a d-sa nu pote sè mistifice camer'a.

Dl. deputatu merge inse mai departe, si appellandu la censulu Schmerling-Nadasdyanu, dice, cá va produce date oficiale. Dar' si-aceste pretinse date oficiale sunt false. Anume, d-sa dice, cá, dupa acellu sistem, si darea capului, care faceá 2—3 fl. erá computata in censu. Acest'a assertiune nu este adeverata, cá-ci darea capului faceá 4 fl. 20 cr. Subtraguandu deci acest'a summa d'in cifra de 8 fl. — cá-ci 40 cr. nu se considerau, adeca se lapedau, precum observa dsa, — darea directa scade la 3 fl. 80. cr. éra nu la 5—6 fl. cumu a dissu d. baronu.

D. baronu dice mai departe, cá daca pretindemu celle 3% allo darei suplementare, de ce nu pretindemu si cellesalte 9%? Dar, d-loru, noi tocmai acest'a pretindemu prin emendamentulu d-lui dep. Nemesiu, cá-ci tocmai acelle 9% se prevedu in legea de la 1848, si astu-felu d. baronu se insiella forte tare, candu vine si sustiene, cá admittendu-se acestu emendamentu, aru fi a introduce suffragiulu universale. Admittendu acelle 9%, in Transilvani'a, alegatorii respectivi ar trebui chiaru si atunci sè poseda mai multu decátu de doue ori atát'a pamentu, cátu possu preste totu alegatori din Ungari'a; aru trebui adeca se poseda cellu putienu 15 jugere de pamentu. Apoi fia-mi prmissu sè declaru, cá cu mintea sanetosa nu se pote afirmá cumca acest'a e suffragiulu universalu.

Dar falsa este si acea assertiune a dlui baronu, cá dupa censulu Schmerling-Nadasdyanu s'ar fi alessu mai mare parte deputati romani si abiá 20 dep. magiari, cá-ci d'in 165 deputati Transilvaneni se veniá pentru magiari 46 deputati, éra pentru romani nu mai multu de 55, ceea ce pentru 1.300,000 Romani nu credu cá d. baronu sè

affirme, cá este una excessiva disproporzione numerica in favorea Rloru.

Totu d. baronu mai sustiene apoi mai nainte de introducerea sistemulu muriloru in legea electorala, p'aru fia lipsite de beneficiulu dreptului electoralu intregu cercuri pretoriale. Facia cu assertiune, mi-íeau voi'a a appellá la d. C. Torm'a si a-lu rogá, sè ni-spuna cáti anume censualisti au fostu pre unu timpu in comun'a d-salle Ciceu-Crisana.

Nici macaru unulu! Déca deci, onorab. d. baronu va luá cunoscintia deplina despre pregjurarea, cá in Transilvani'a, dintre si cáte-va sute de comune, cellu pucinu 1000 nu possedeau nici macaru unu simbul alegatoriu censualistu, — intrebu: va Corpu legiutoriu sè primésca, sè consasemenea lege? Numai dupa ce legiu de-atunci veduira cu orore acéta lipsa alegatori in 1000 de comune, — au inca numai de rusine, — au introdus dreptulu electoralu basatu pre sistemulu muriloru.

Candu apoi d. baronu in discursulu vine sè insire, cá pentru unu jugeru de pamentu aratoriu, seu pamentu de cosa se platesco atát'a si atát'a contributiu d-sa vorbesce de obiecte cu totulu stru de costiune, cá si jupanés'sa lui Bodo, cá i-se cereá pretiulu vinului.

Nu despre aceea e vorb'a aici, cá contributiune se platesco pentru unu jugeru de pamentu aratoriu seu de cosa, ci vorb'e, cá la 1848, conformu legei de-atunci, censulu de 8 fl. 40 cr. se platiá in comunu de cl. I. de la 13, cl. II. de la 15, cl. III. de la 18 jugere, pre candu astadi platesco pentru 36 jugere! Acumu pofimú sè-mi spuna d. baronu o cadentia potri pentru acest'a.

In privintia distributiunei jugerelu trebue sè observu, cá assertiunea d-lui baronu in asta privintia éra-si o noua prode de mistificatiune, cá-ci nu se cere aici impartirea complessului jugereloru, ci se cere a se arretá: cáta anume dare sè platiá pentru unu jugeru? Si eu declaru, cá pre testedi d'in capulu locului contr'a intentiunei de a se luá de basa assemená impartitu la arrondarea cercuriloru electorale.

Nu potu trece cu vederea de a espi multumire facia cu d. min. de interne, pretru faptulu, cá-de si tardiu, — dar in fine si-a procuratu si dsa date e de dinaintu 1848 privitorie la acesta lege, prin care apoi in siedintia trecuta insu-si d-sa combatutu datele d-lui baronu Kemény. Conformu acelloru date presupunendu cá in adeveru aru fi autentice, — lucrulu despre care eu me indoiescu inca, — dar' inainte de 1848 pentru unu jugeru pamentu de cosa se platiá dare de 32 cr. (d. Nemesiu disse numai 20 cr.) apoi abia dupa insa-si dissa d-lui min. de interne censulu de 8 fl. 40 se platiá inca pentru unu putine jugere, decátu cumu a retasse Nemesiu.

Dar d. baronu mai disse inca si cá scopulu legei nu este de a stabili, cá anume alegatori romani si cáti unguri sè fia. Acest'a dissa e adeverata; dar' neci nu-amu cerutu asiá ce-va; amu pretindemu numai cá dreptulu electoralu sè se dá de acelu ce platescu contributiune si inca destulu mare, pre candu d. baronu, pledandu pre parte pentru restrictiunea cea mai esserata a dreptului electoralu, pre de alta parte admítte la urna pre toti — nobilii pretari, cari si-vendu votulu pentru unu canu de rachiu. Cea mai mare parte de cei 80,000 mii de alegatori cu dreptulu chie, sunt astu-felu.

Dl. deputatu a facutu mentiune si spre „prassa legala.“ Facia cu acest'a trebu pre d. deputatu, ce-a intiellessu cá acéta prassa legala? nu cum-va a intiellessu acea procedere a guvernului aristocratic din Transilvani'a, prin care acellu-a, contr'a spiritului legei din 1848, subtraguandu din censulu electoralu de 8 fl. 40 darea dessarcinarii pamentului, si astu-nstienendu-se de litter'a legei, care prescrie cá din censulu electoralu este a se subtractu numai darea personala, — a commissiunii felu flagranta violare de lege. Acest'a ommesce d. baronu „prassa legala?“ Dar' asta nu e decátu unu abusu, si inca abuz

mare, era „abusus nou tollit rectum”. Pentru acestu abuzu guvernulu respectaru fi trebuitu se fia datu in judecata, nu ca se i-se legalizeze mai tardiu prorea. De altmintrea trebuie se observu, ca Camera pana acum'a inca nu si-a pronuntiatu verdictulu in acesta cestiune. In statu dara, ca procederea invocata de d. dep. nu a fostu ilegala, si ca prin urmare nu se poate servi de basa, pentru ca se sanctionanu abuzulu gubernulu de aci.

Dar, D-loru, se privimu cestiunea sine et studio si se vedemu, care este, dupa calculu mediu, in Transilvani'a contributia, d'impreuna cu dările supplementari? De: 62 cr, adeca censulu de 8 fl. 40 d'impreuna cu darea dessarcinării pamentulu correspunde unei possessiuni de 15 jugere pamentu, adeca chiaru la atâte jugere, dupa câte la ann. 1848. se platiu de 8 fl. 40 cr.

In acesta privintia voiu presintu inca date, a caroru autenticitate nu pote fi anuita, pentru ca ele provinu de la statulu de la ministerulu de fincie. In Transilvani'a cifra cea mai mare din contributia pamentulu dupa insa-si detaxarea d-lui ministru este de 84^{45/100} pentru unu jugeru; si eu sciu, ca facandu declaratiune, d. ministru a facutu alina de la comun'a Laneramu din scaunulu Clujulu, ca-ci acolo se platesce atâte de la unu jugeru de pamentu de prim'a calitate, adausulu dessarcinării pamentulu. Asiá pentru ca cine-va se platiu censulu de 8 fl. 40 cr. adeca se pota usá de dreptulu electoralu inca si acolo trebuie se aiba possessiune de 10 jugere. — Dar' D-loru, pamentulu de calitatea I si-acolo abia repreza 1 seá 2% din totalulu territoriulu comunalu, din care cauza censulu de 8 fl. 40 cr. de care depinde dreptulu electoralu, acolo se platesce numai de la 20—25 jugere. Este de insemnatu apoi ca acolo pentru unu jugeru de pamentu este 500 fl. de mare proprietate se cere dar' si-acolo intru ca cine-va se pota deveni alegatoru! Si departe totu cam asiá si in „Campulu Paunului” unde pamentulu assemene e de calitatea II, pretulu unu jugeru e 200—300 fl. de deci, censulu electoralu correspunde de asemenea unei possessiuni de 21—25 jugere. Nu este dar' adeverata assertiunea d. baronu G. Kemény, care dice, ca in Transilvani'a censulu de 8 fl. 40 cr. se platiu pentru 4—8 jugere de pamentu si ca prin urmare dreptulu electoralu se pote obtine si cu-o assemenea proprietate mica. Dar, D-loru, vi-voiu mai arretá unu esemplu si acelu-a e, ca bunaora in Győr-Ujfalu se cere, ca cine-va, pentru a-si obtine dreptulu electoralu, se posséda 240 jugere de pamentu, adeca unu micu domeniulu. — Cumca multi dintre d-vostra, D-loru, nu cunoscu relatiunile d'in Transilvani'a, dar' amu vedutu-o si d'in o discussiune amu avutu-o cu unu collegu mai bun, care, candu i-amu arretatu acest'a proportiune, mi-a respunsu, ca din tote date aru resultá, ca Transilvaneni se impovoratu cu mai multa dare, decatu in comit. Békés pentru unu jugeru de pamentu se platescu 30 fl. (o parte din drept'a: Nu-e adeveratu!) De daru ca nu, si audindu assemene argumente, amu ca nu e trebuintia de a produce conargumente pentru combaterea lor; amu inu inse acestu esemplu numai ca se vede, ca in adeveru forte multi d'intre d-vostra deputati sunt straini de objectulu in discutie.

Da, in Transilvani'a e mai mica contributia, ca-ci la noi in Ungari'a platiu de 29%, pre candu acolo numai 22%; dar' a considerandu differentia ce existe in contributia pamentulu din Ungari'a si din Transilvani'a, si adoptandu-se amendamentul d-lui Nemesiu, care, pentru Transilvani'a de 7% propune, ca dreptulu electoralu in Transilvani'a se se acorde preterea unei proprietati de 15 jugere, adeca mai multu ca in Ungaria, — considerandu, d'icu, aceste impregiurari, deosebirea de 7% devine cu totul paralizata. Nu odata nu este deci adeveratu, ca in Transilvani'a, unde si de altmintrea calitatea pamentulu e cu multu inferiora

cellei din Ungari'a, — dreptulu electoralu s'aru fi potendu castigá prin o possessiune de 48 jugere. Acest'a este seau o satyra, seau o proba de ignorantia facia cu relatiunile transilvanene. On. d. min. de interne a mai adussu intru spriginirea restrictiunei dreptulu electoralu si argumentulu basatu pre divergentia adatoria intre reporturile acestoru dou' tierre. Recunosc, d-loru, ca pote se asista si existe chiaru acesta divergentia de reporturi; dar' din acest'a nu resulta, ca dreptu basa pentru censulu electoralu se se iee tocmai nassimulu contributiunei; precumu nici ei nu tindu a cadé in cealalta extremitate, care aru resultá din pretensiunea dreptulu electoralu basatu pre minimulu contributiunei. Este inse „in medio verum” pre care nu lu-potemu gasi altufeliu, decatu numai admividu in cadrulu censulu de 8 fl. 40 si alausulu dessarcinării pamentulu: acest'a ese calcululu mediu ce correspunde censulu din 1848; dar' correspunde elu si spiritulu legei de facia, care in § 6 admite de-asemenea in cadrulu contributiunei adausulu dessarcinării pamentulu.

Daca dar' d-loru deputati, veti desconsiderá acestu principiu in § 5, veti deveni in cea mai mare contradictiune, atatu cu testulu §-lui 6, catu si cu d-vostra inai-ve.

D. baronu G. Kemény a mai accentuat unu lucru a anume: ca Adunarea nu dispune de datele necesarie spre lamurirea acestei legi. Este pre adeveratu; inse cine porta culp'a? Priu loco d. ministru de interne, care aru fi avutu imperiosa detorintia, de a aduce acelle date la cunoscintia Adunarei. Acest' aru fi trebuitu se o faca si d'in punctulu seu de vedere, ca-ci aru fi obtinutu o victoriu multu mai stralucita, daca prin prezentarea moru assemenea date, aru fi demonstratu, ca adeverulu nu este cu noi, ci cu d-sa. In a dou'a linia inai-si on. Camera este culpabila pentru acesta lipsa de date, ca-ci aspingendu proiectulu de resolutiune allu d-lui Nemesiu, a doveditu, ca nu vré se iecunoscintia despre acelle date si ca prin umare nu voiesce se se luminiede. Macaru a in timpul de 20 zile, ce-a aspiratu de la prezentarea proiectulu de resolutiune, d. ministru de interne aru fi potutu se faca a-s transpune datele in oficiulu d-salle nu e la tribunallu d'in Clusiu, (unde se afladepose) ci chiaru si d'in Londr'a. Respingedu inse majoritatea — dupa cumu amu disu — proiectulu de resolutiune, a datu ase 'ntiellege, ca nu voiesce de feliu se iee cunoscintia despre datele accentuate ciaru si de către d. baronu G. Kemény.

Si-acumu, pentu ca se potu convinge pre on. Camera, despre insemnat'a scadere ce are se se introduca — dupa aplicarea §-lui de facia — in ltele alegatoriloru d'in Transilvani'a, — si-ieu voia de a presentá numai câte-va date d'in inai-si arretarea ministeriala. Atufeliu, d. e. in scaunulu Ariessulu, dinte 2954 alegatori, cari dupa conscriptiunea d'in 72 platiau contributiune de la 8 fl. 57 cr. pana la 14 fl. 38 cr. in care se cuprinde si adausulu dassarcinării pamentulu, voru remané numai 492 alegatori; in scaunulu Ciuculu, unde la 72 erau 15.000 alegatori voru fi numai 784; totu asiá si in Tre-Seaua, precumu si in scaunulu Muresiu si-a Odorheiulu, unde la 72 erau 11—5.000 alegatori, d'abiá voru fi 1—2.000, si asiá mai departe, fara a aminti mititelu locuri tassale, unde numerulu alegatoriloru, buna ora in Bereczk, scade la 22, era in Oláfalu plane la 10. Prin urmare, daca conformu amendamentulu d-lui dep. G. Kemény s'aru subtrage din censulu de 8 fl. 40 cr. inai si celle 3% a darei supplementari, atanci peste 20 anni, candu „nemesii opincari” cei cu dreptulu vechiu electoralu, mare parte se voru aflá in momentu, câte o communa abia va fi in stare se dea unu singuru alegatoriu, asiá de neproportionata este reducerea introdusa in numerulu alegatoriloru.

Astu-feliu dara si din datele presentate de dl. ministru appare destullu de lamuritu insemnat'a restrictiune ce-aru trebui se suferu dreptulu electoralu, atanci, candu nu s'aru admite in censulu de 8 fl. 40 cr. nici chiaru darea supplementare.

Punendu in vederea On. Adunári aceste

date, fia-mi permisu a face câte-va observatiuni la unele discursuri rostite alalta eri in acestu parlamentu.

Trebuie se marturisescu, d-loru, ca dintre toti oratorii numai unulu singuru, carui-a i-respunde acú, s'a incercatu a discutá cestiunea cu orecare date si cifre; ceilalti inse s'au servitu numai de banuele, invective, termini violenti si allusiuni vetematice pre cari totu-si nu le pota trece cu vederea. Domniele lor voiescu se faca din acest'a lege nu numai cestiune de nationalitate dar si cestiune de partida, pre candu noi nu facemu nemicu din tote aceste, ca-ci noi pledamu pentru interesele poporulu si pentru respectulu legii, fara ca se fimu dissu ca ceremu just'a regulare a legei electoralu numai pentru Romani. Nu, deorace amendamentul presentatu de d. dep. G. Kemény nu lovesce numai in interesele Romaniloru, ci lovesce si in interesele celorlu 50.000 alegatori Secui, ba inca dupa cumu amu demonstratu, cu timpul pre densii i-aru lovi in modu multu mai violentu, decatu pre Romani.

D. deputatu, baronulu Stefanu Kemény, in amasantulu seu discursu, care, rostitu in serele de éra cu pipa in gura d'in naintea focului, aru poté se aiba multu effectu, — d-sa, d'icu, a sustienutu intre altele, ca nu trebuie accordata estinderea dreptulu electoralu, deorace prin suffragiulu universalu amu ajunge acolo, unde amu ajunsu la an. 1863, candu Romanii au intratu in Reichsrathulu d'in Vienn'a, ceea ce Ungurii nu potu nici se-o uita, nici se-o erte. Da, d-le baronu, asiá este; Romanii au intratu in Reichsrathulu d'in Vienn'a. Poteti inse d-vostra se vorbiti ori câte relle contr'a Romaniloru; unu singuru lucru inse nu ni-poteti imputá, aceea! ca Romanii aru fi invocatu vre-odata armele strainulu contr'a acestei patrie. Nu, domnulu meu! de unu assemenea faptu numai d-vostra ati potutu se fiti capabili, d-vostra, aristocratia magiara, care v'ati dussu ceva-si mai departe inca decatu — Vienn'a.

Dl. collegu Iuliu Horváth apoi a mersu cu chauvinismulu seu pana la cynismu si in locu de argumente, — a intrebuintiatu nisce espeptatiuni egoistice — dreptu arma deffensiva — pentru sustinerea unei cause relle. Dl. collegu este inca june, prin urmare promitte multu pre calcea acestei directiuni, daca si-va desvoltá facultatiele de cari dispune. Cu acesta ocaziune inca a facutu intrebuintiare de atâtea invective, incatu mi-este cu nepotintia se trecu nepe-satoriu pre discursulu d-salle. Mai antatu de tote d-sa imputa d-lui dep. Fridericu Eitl, ca n'aru fi destullu de liberalu. Ei, d-le collegu, permite-mi inse a-ti spune, ca d-ta mai pucinu ca ori cine esci indreptatitu a pronuntia verdictulu asupr'a liberalismulu altoru-a, ca-ci pana acum'a inca n'ai facutu, decatu pre cavalerulu celorlu mai desperate si mai reactionarie cause. Nici odata nu te-am veditu luptandu, decatu suptu drapelulu acelloru-a. Sum in positiunea de a poté servi cu probe sufficiente in privintia acest'a.

On. DD. Deputati si-aducu inca de siguru aminte, ca atunci, candu se discutá aici cestiunea denumirei d-lui Ferdinandu Heissler de comite supremu allu Zarandulu, nimene nu s'a gasitu in tota Camera, ca se iee aperiarea acellui individu, care la an. 1849 luptasse contr'a patriei si macellasse multime de Secui; — nimenea, d'icu, decatu numai d. Iuliu Horváth, care — de cavaleru mare ce e — s'a ingagiatu si atunci intru aperiarea d-lui Heissler, intocmai precumu s'a ingagiatu si-acumu intru aperiarea despoliarii de dreptu a poporulu. Ci nu-e destullu atâtea. D-sa nu se multi-mesco numai a recomandá amendamentulu despoiatoriu de dreptu allu d-lui Gavrilu Kemény, dar' inca roga, implora, conjura Camera, ca se nu uite cum-va — pentru Ddieu! — se applice Romaniloru o rigurosa pedépsa, éra nu se li-acorde privilegie de acelle, de cari nici unguirii, credintiosii fii ai acestei patrie, — nu pretindu. Acest'a este unu liberalismu mai pre josu chiaru decatu fusese liberalismulu austriacu, ca-ci Nemtii de la 1849. candu s'a introdussu asiá numitulu „Gleichberechtigung” n'au facutu exceptiune nici chiaru pentru ei inai-si. Asia dara si acei-a inca au fostu mai liberali decatu

d. deput. Horváth. A vorbitu d-sa inca si despre possibilitatea ore caroru eventualitati, fara a spune inse ce feliu de eventualitati. Ei bine, vi voiu spune eu, d-loru, ce sunt acelle. Cea d'antatu eventualitate aru fi, ca daca on. camera aru admite amendamentul d-lui dep. Nemesiu, guvernulu magiaru aru poté se fia assecuratu nu numai despre multiamirea si increderea Romaniloru, dar' despre a intregi poporatiuni Transilvanene; ca-ci nu trebuie se ignoramu On. DD. Deputati, ca sunt forte multi chiaru intre unguirii cei mai incaratuati din Transilvani'a, cari au acceptatu cu totul alte rezultate de la actulu Uniunei, si cari, in urm'a procederiloru urmate facia cu Transilvani'a, asta-di nutrascu simburele cellei mai pronunciate nemu tiamiri. Ba, d-loru, suntu in cealalta parte a On. camere mai multi domni cu deosebire inse esté unu eminente deputatu, care nu s'a potutu conteni de-a declará francamente, ca la casu, candu s'aru primi amendamentul d-lui baronu G. Kemény, d-sa nu se va mirá catu-si pucinu, daca nu va mai vedé in partid'a guvernamentalá nici unu deputatu romanu.

Cealalta eventualitate, care de altmintrea va trebui se urmedie cu tota sigurantia, si-acarei posibilitate este tocmai motivulu care a indemnatu mai multu pre d. dep. Iuliu Horváth se-si incorde poterile contr'a ei si se lupte „pro aris et focis.” D-sa in adeveru n'a numitu-o, dar' o voiu numi-o eu. Acea trista eventualitate d-loru, este, ca comitatulu Cetatii-de-Balta nu lar'u mai tramite pre d-sa aici, precum necialte carcuri electorale nu i-aru mai tramite pre acei-a cari asta-di si-risipescu fortiele in acesta Camera, numai pentru a induce in errore prin feliurite seductiuni bun'a credintia a guvernulu si-a on. majoritati. Écca dar' acelle doue eventualitati, despre cari a amintitu d. dep. Horváth, fara inse de a le numi. Se pote inse — ceea ce eu nu credu — ca on. camera privesce acesta lege electorala, ca o cestiune de potere seau predominatiune; dar in casulu acestu-a inca, potendu-mi formulá doua directiuni de interpretare, assecurédiu pre on. camera, ca ea, in nici un'a din aceste directiuni nu se pote sustiene. Ca-ci daca privimu acesta cestiune ca cestiune de potere sau predominatiune, ca o fortia orisicum brutala oppusa de către majoritatea natiunei contra unei considerabile minoritati a totu acellei-a-si natiuni politice, contr'a compatriotiloru lor, — atunci acest'a nu potemu nici de catu se-o concordamu cu principiile filosofiei de statu. Éra daca o privimu din punctulu de vedere allu intereselor de partida, trebuie se declaru, ca multu mai puternicu radimu aru castigá guvernulu prin deputatii ce s'aru alege in sensulu electoralu deliniatu de mine, decatu prin deputatii de pana acum'a; ca-ci pre candu la spatele acelloru-a aru stá poporulu intregu, — la spatele acestoru-a nu stá nimene. Catu pentru scrupulii ce-aru poté se se nasca, observu numai atâtea, ca „pauca sapientia regitur mundus” éra aceea nu potu se-o credu, ca guvernulu dora i-aru lipsi chiaru si-acea „pauca sapientia,” pentru a-si castigá simpatia transilvaneniloru.

Si-acumu, D. loru, me voiu ocupá de-o impregiurare, carei-a eu nu mai pucinu i-atribuiu mare insemnate. Anume, amu auditu imputandu-se onorabilelu collegu, d. Mocsáry, pentu-ca d-sa, ca unguuru neosiu, si-a redicatu vocea intru aperiarea Romaniloru Transilvaneni. D-loru, acestu faptu nu merita stigmatizare, dar' merita apreciare, merita lauda si inca tocmai pentru aceea, ca d-sa a facutu-o acest'a — ca unguuru. Ei, D-loru, o natiune cu sentimente nobile, care si ea a trecut prin scol'a suferintiloru si si-o ca este impilarea, — atunci candu este redata se inse-si, candu reajunge éra-si in essercitiulu deplinu allu drepturiloru salle, atunci, d'icu, o assemenea natiune nu pote, nu trebuie se-si uite demnitatea, nu trebuie se calce in petiore principiulu ecuitatii, — ci se fia cu crutiare facia cu concetatiunii sei de altu sange. Numai acestui sentimentu nobilu dede espressionu prea demnulu nostru collegu Mocsáry, atanci, candu a aপরত interesele Romaniloru d'in Transilvani'a. Dar' o assemenea fakta loiala eu tocmai de la adeveratii unguuru me simtu in

dr:ptu si mi-place sè acceptu; cà-ci — sè marturisimu cu franchetia! — pre chauvinisti, cari d'in peccata sunt pre numerosi in acèsta camera, eu nu-i credu càtu-si de pucinu capabili de unu assemenea sentimentu nobilu si nici m'asceptu s'audu vre-odata assemenea cuvinte loiale d'in gur'a lor. Sunt multi intre membri on. Adunari, cari si-detorescu alegerea tocmai acelloru nationalità nedreptatite, pentru cari nu numai cà n'au redicatu vre-odata cuventulu, dar' inca, — condussi de setea gloriei vane a unui oftinu patriotismu, seau pote si de alte interese — au intrebuintiatu pana si celle mai neinsemnate ocasiuni, pentru a lupta chiaru contr'a lor si pentru a lovi cu ingratitudine intr'insele.

Candu apoi vedu acèsta procedere nedemna, precumu si disproporțiunea evidenta, cu care sunt represintate nationalitàle; in fine candu privescd pre de-o parte dispozițiunea malcontenta a cetateniloru d'in țiera, pre de alta parte modulu de grupare a majorității d'in acèsta Camera, mi-vinu aminte cuvintele lui Eusebiu, prin cari descriessee amarnic'a stare a lumii crestine din seclulu IV: „Orbis christianus ingemnit se videns esse Arianum.“ Asià dara inca odata repetu, cà nu de la chauvinisti asceptamu noi justitia si ecuitate, ci tocmai de la magiarii cei adevirati. (Aprobàri in stang'a.)

Inca o reflectare, D-loru. — D. dep. Colomanu Tisza, a avutu curios'a dispozițiune, de-a dice in discursulu seu, — ceea ce de altmintrelea neci nu s'ar fi tîenutu de cestiune — cà Romanii numai pentru aceea facu sfara 'n țiera, cà sè capete orecari posturi inalte si grasse. Dar', D-loru, on. collegu a uitatu pòte in acelle momente de ferbintiela, cà Romanii ce se affia adi in posturi, si-au obtinutu denumirea inca pre timpulu provisorului si guvernulu ungurescu i-a adoptatu totu astu-feliu, precum a adoptatu pre intrég'a pleiada de amplotiati, si eu credu, cà functionarii romani corresponsundu totu atātu de bine detorintei ce li este impusa, ca ori si care d'in collegii lor. Era dintre cei denumiti de guvernulu magiaru de la 1867. incoce, abià vre o doi se affia in functiuni mai inalte; nu s'aru cuveni pote, sè pronunciu nume; cu tote aceste voiu spune, cà unulu din acei mai nalti functionari este d. Iosifu Hosszu, dar despre acestu-a credu, cà nici insu-si d. Tisza nu pote dice, cà-aru fi vorbitu vre-odata ce-va nici contru guvernulu magiaru, nici contr'a natiunei magiare. In generalu, eu socotescu, cà assemenea invective si amenintiari nu convine cu domnitaea parlamentara, era fanfaronadele si mogiciele potu sè aiba locu aiurea, dar nu aici in camera, unde, de câte ori le intalnescu, mi-vine aminte o anecdota ciganesca, pre care amu sè vi-o si enarrediu, cà-ci e scurta si forte potrivita.

Ciganulu, intalnindu-se pre drumulu tierrei cu „szolgabiraulu“ si-acestu-a nevrendu a feri din drumu, ciganulu se resti càtra dînsulu cu urmatoriele cuvinte: „Feri d'in calle, cà de unde nu, vei pati cumu a patitu-o cellaltu!“ Atunci szolgabiraulu ferindu d'in calle, lu-intreba: „dar' cumu a patitu-o cellaltu?“ „D'apoi asiè, — raspunse cu umore ciganulu, — cà nevrendu a feri ellu, am feritu eu!“ (Ilaritate.) Amu citatu acest'a anecdota, fiindu cà tocmai o astfelu de impresiune comica au produsu asupr'a mea si amenintariile cunoscute alle d-lui dep. Col. Tisza, capulu partidei oppositionale din acèsta camera, cari potu sè aiba locu aiurea, precumu amu mai dissu-o, dar' nu in parlamentu.

D-loru! Eu nu voiu dice cà o sè ne intalnimu la Philippi; dar' dîeu cà sè ne intalnimu pre „Campulu Panei“, sè ne intalnimu la „Sant-Imbru“ unde stramosii Romaniloru si-a Unguriloru au luptatu impreuna fratiescu, nu atātu pentru gloria, ci pentru essistentia patriei. Dar pentru cà acest'a sè-o potemu face cu insufletire, ceremu de la on. Camera si de la on. guvern, sè ne faca partasi egali la mes'a dreptatii. In casulu de facia eu nu ceru nici chiaru dreptate stricta, — ceru inse aplicarea correcta a legiloru d'in 1848.

Dupa tote aceste, D-loru, nu potu trece

cu vederea, de a-mi exprime satisfactiunea, pentru doue declaratiuni alle d-lui ministru de interu, pronunciate in siedint'a de Sambot'a trecuta. Cea d'antau contine interpretarea ce d. ministru a gasitu de cuvintia a face cuvintelor „nationalità de limba straina.“ Ministrulu Ungariei nici nu potea sè interpretadie aceste cuvinte altfelu, decātu asià, precumu a facutu-o. Declaratiunea d-lui ministru de inter. allu Ungariei a corresponsu deci pre deplinu justeloru melle asceptari.

Dar' inca si mai buna impresiune a produsu asupr'a mea acèa declaratiune impaciutoria a d-lui ministru, cà indata ce-i voru veni la cunoscintia abuzurile ce se committu la aplicarea legi nationalitàloru, d-s'a va fi gat'a a luà iniciativ'a pentru inlaturarea lor. In acèsta cauza nu vreu sè observu, decātu atāt'a, cà d. ministru de interu nici cà are trebuintia sè intrebe despre aceste abuzuri pre deputatii romani d'in oppositiune; intrebe numai pre deputatii rom. d'in partit'a d-salle, deorace eu nu me indoiescu càtu-si de pucinu, cà acesti-a inca i-voru sci da informatiuni destulle. Incātu pentru iniciativ'a promissa, d'inparte-mi o ieu spre sciintia, assecurandulu totodata, cà la fiacare passu ce va face pre callea deplinu-i acestei promisiuni, noi i-vomu responde cu passi indoiiti, ba chiaru cu o saritura. (Aprobàri.)

D-loru deputati! Faceti, ca locuitorii Transilvaniei sè se convinga odata despre sentimintele d-vostra de dreptate; faceti, cà romanii cellu pucienu astadata sè sentiesca o stringere de mana fraterna d'in partea natiunei magiare. Respingeti emendamentulu d-lui baronu G. Kemény si nu lassati, cà prin astu-feliu de procederi Romanii sè pierdia si cea din urma radia de sperantia, fara de care apoi sè prinda radece in inim'a lor acèa convictiune dorerosă, cà ei in acèsta patria, precum in trecutu, asià si in viitoriu, numai impilati si persecutati potu sè fia, erà ferricitii — ba! Cà-ci d-loru „Quid tunc?“ Lassu la 'ntiel-leptiunea d-vostra cà sè ve dati sèma de rezultate fatale, ce potu ca sè urmedie, — si candu o facu acest'a, amu totodata onorea de a vi-declarà, cà sustienu emendamentulu d-lui dep. Petru Nemesiu, si-lu recomand cu totu adinsulu Onoratei Camere. (Aprobare in stang'a.)

Turd'a, 19. iuliu 1874.

Domnule Redactore!

Asta-di se tîenù in baseric'a romana essamenulu invetiaceiloru d'in class'a prima a scòlei centrale romane de aici, assistandu la acestu actu una mare parte d'in familie romane, d'in parintii copiiloru si d'in officialii romani d'in locu, fiindu de facia si subinspectorulu scolasticu reg. D. Joann Reptsik.

Progressulu ce au aretatu cu acèsta ocasiune vr'o 40 invetiacei, copii si copile de 6—12 anni, a fostu intr'adeveru surprindetoriu; cà-ci dupa timpu numai de dîece lune, de candu s'a deschisu clas'a prima a acestei scòle, nimene nu potea sè creda, cà va vedè de la nisce inceputori scriosori atātu de regulate cari, la alte institute, de essemplu magiare, nu se potu insusi de càtu prin deprindere de mai multi anni; cà va audì respunsuri atātu de precise d'in religiune, una lectura atātu de bine articulata si intiellegibila, si unu computu, fia mentalu, fia pre tabla, atātu de essactu, càtu acesti dragalasi copii si copile au sciutu storce lacrimi de bucuria d'in ochii celloru de facia. Effectulu placutu ce a produsu in publiculu auditoriu declamatiunea, cu acea delicatetia naturala si inesprimabila ce caracterizeza pre copii, a poesieloru: „Multu e dulce si frumosa limba ce vorbim,“ „Io-su Romanu,“ „Eu sum fica de romanu,“ „Fieca si mam'a,“ „Grellusulu si furnic'a,“ si, in fine, canteculu „Audi buccinulu cum suna!“ essecutatu de toti invetiaceii, — acestu effectu, neco cà me incercu a-lu desorie.

Daca n'asiu fime ditatu nece-una-data a supr'a importantiei culturai nationali, m'asiu fi convinsu totu-si chiaru si numai d'in

acestu essamenu cà, precandu cultur'a, ce ni se dà in mai multe institute d'in nefericit'a nostra patria intr'una limba ce nu ni este propria, in locu d'a ne inlesni desvoltarea si progressulu, nu face decātu torturèza mintea si spiritulu Romanului: pana atunci cultur'a nationala continua chiaru de la inceputu si fara intrerumpere, a desvoltà in noi ceea ce amu primitu de la parintii nostri, ceea ce ni-a datu natur'a; pana-ce cultur'a straina descurageza, obosesce si inapoieza activitatea spiritului: pana atunci cultur'a nationala, conformu caldurei sorelui, animèza si vivifica totulu, unde ea pertrunde.

Dupa acèsta mica digressiune, la carea me indemnà, d'in incidentulu actului ce me preoccupa, una rapede privire preste relationile nostre de cultura d'in Austro-Ungaria, mi este cu nepotntia a nu dà una expressiune vina de recunoscintia D-lui inventatoriu Vasiliu Suci care, avendu deplin'a consciintia a grelle sale missiuni, prin zelulu sèu neobositu, prin rar'a si admirabil'a sa perseverantia si abnegatiune, pre cari numai dulceti'a detorintei implinite le pòte appretii si remunerà, ni demunstrà cu acèsta occasiune, cà vointia si labòrea face minuni si ne intari in sperantia unui viitoriu mai fericitu, a carui creare nu depinde decātu de la noi. Cea mai nimerita recunoscintia inse, ce se cuvine unui institutore, este acèa cu terea unu țieranu romanu se adressà, la finea essamenului, càtra Dlu Suci: Domnediu te tiena la multi anni, cà-ci ai fostu p ntru coplii nostri mai multu decātu unu tata si o mama!

(Bibliografia) Au esitu de sub tipariu doue elegante volum in 8°, relativu la venatore:

1. „Manualulu Venatorului“ de C. C. Cornescu, cuprindendu istruculu acestei arte si instructiunile necesari in privint'a armelor, caniloru si venabilorulu, spre a o exercitã cu successu.

2. *Pseudo kynegetikos* (*Pseudo kynegetikos*) epistola scrisa cu cùgeti cà sè fia precu-ventare la Manualulu Venatorului de A. I. Odobescu, studiu literariu artisticu si umoristicu asupr'a venatorei.

Aceste doue scrieri instructive si utili d'in tote punctele de privire nice pana adi in limb'a romana, se gasescu de vendiare in Bucuresti la librariile: Sococu et comp., N. Danielopolu, G. Ioanidu si comp., Szöllösy si Greve.

Pretulu cellei d'antiau este de 4 lei noi, allu cellei d'a doua de 5 lei noi.

„Discursulu santului Ioan Chrisostomu pentru Euuculu Entropiu,“ testu grecu cu traductiune romana de D. N. Badescu, Pretulu 50 bani.

„Prescurtare de Istoria literaturai latine“ dupa Levi Alvarch, traductiune de D. Dem. I. Popilianu, pretulu 40 bani.

„Glarige,“ tragedia in 5 acte de Gòthe, tradussa de D. N. Miculescu, pretulu 80 bani. Apparut câte-si trele sub auspiciile Societatii „Renasceretia“.

„Limba Gloriloru“ elaborata de una Romana, pretulu 1 leu 70 bani.

„Discursu assupra stilului“ de Buffon tradussu de D. En. Balteanu, pretulu 40 bani. — Tote aceste se affia de vendiare la libraria Ioannide (piat'a Teatrului.)

Sciri mai noue.

Bucuresci. 23 Jul. Ministriloru Catargiu si Boierescu se conferi crucea mare a coronei de ferru, — ministrulu Cantacuzinu si agentulu Romaniei la Vienn'a Costaforu crucea mare a ordinului Franciscu-Iosifu.

Versalia, 23 jul. (Sied. Adunarii nat.) In discusiunea asupr'a propuneriloru relativu la constitutiune Broglie staruesce a dovedit inoportunitatea proclamarii republicei, carea neci in contr'a Bunapartismului nu ar scuti țiera,

era de vre o lovitura de statu d'in țiera loialelui Mac Mahon nu pote versà neci o temere. — Dufaure tiene propunerea lui Perier. — Ministrulu de resbellu Cissey citesce detorintea guvernului, cà nu vede radia in proclamarea republicei, tie vre organizarea potestatii lui Mac Mahon pre 7 anni, dupa cari țiera va cide despre sortea sa. — Propuneri lui Vallon relativu la organizarea potestatii presiedintelui fu respusa cu voturi contr'a 33. Propun. lui Pea a fostu assemenea respusa cu 374. contr'a 333. Apoi numai decātu Merville cu 300 consoci propusera dispozițiunea adunarii; urgentia propuneri fu respinsa cu 369 v. contr'a 340. Dupa votarea bugetului camer'a se prorogà pana in 1. Decembre, a. c.

Rectificatiune. In cestiun bilteleloru pentru doritorii d'a callea la Adunarea gener. a „Associatiunii Trans.“ la Dev'a, — Dl. Presiedintulu allu „Associatiunii“ ni tramisse eristol'a, ce o publicamu pentru orientare respectiviloru:

Stimate Dle!

Eri candu te-amu insciintiatu spre favorulu castigatu pentru callea rii la Dev'a, nu capetassemu inca spunsu in scrisu, ci numai affidare bale de la Dir. Cal. fer. Orientale. As primii respunsulu in scrisu prin care inse nu ni-se dà favorulu acellu-a ce l'a concessu I. Calle ferrata Transilvanica, ci numai in modulu urmator adeca: cu billetu de a III. Classe rescumperatu cu pretulu intregu mibrii Assoc. potu se calletorescu la Classea II. era cu billetu de Classea I rescumperatu numai cu jumetate pretulu se pota calletori pre Classea II cu alte cuvinte: pentru billetu de Classea II. se platesce pretulu Classei pentru billetu de Classea III. se platesce jumetate tax'a de la Classea va sè dica camu 33% relassare, si asià si inderetru. Un'a buna, cà n'legatu omulu la reintorcere cà sè selosesca de favorulu acestu-a, si asià va avè alta calle de facutu, o pote fi nu e necesariu sèu nu e silitu a raturu de la Teiusiu càtra Clusiu, Basiovu si Sabiu pre callea pre care mersu la Dev'a. Bagagi (Gepäck) ier'a se luà numai 25 pdi. De altminte cine mai calletorescu cu atāt'a bagagi!

Te rogu a indereptà dara celle partesite de eri in sensulu acestu-a:

B.-Pest'a, 23. Iul. 1874.

Burs'a de Vienn'a, 21 Jul. 1874.

Metallico 5%	70.3
Imprumutulu nat. 5%	75.-
Sorti din 1860	109.3
Actiunile bancoi	971.-
Actiunile instit. de creditu	233.-
Obligatiuni rurale ung.	76.5
„ „ Temisiane	75.3
„ „ Transilvane	73.3
„ „ Croato-slav.	79.-
Londonu	110.7
Argintu	104.2
Galbenu	5.3
Napoleond'or	8.8

ALESSANDRU ROMAN

Propriet., edit. si red. respundiet.